

УДК 159.955:17.01:165

DOI <https://doi.org/10.24195/spj1561-1264.2025.1.8>**Мельник Юрій Миколайович**

кандидат філософських наук,
доцент кафедри філософії і права
Одеського національного технологічного університету
вул. Канатна, 112, Одеса, Україна
orcid.org/0000-0001-7020-842X

Тодорова Світлана Миколаївна

кандидат філософських наук,
доцент кафедри філософії і права
Одеського національного технологічного університету
вул. Канатна, 112, Одеса, Україна
orcid.org/0000-0001-8606-3018

Шевченко Ганна Анатоліївна

кандидат філософських наук,
доцент кафедри філософії і права
Одеського національного технологічного університету
вул. Канатна, 112, Одеса, Україна
orcid.org/0000-0002-3613-7303

РОЛЬ ТЕХНОЛОГІЙ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ: ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Актуальність теми. Актуальність проблеми ролі технологій в сучасному суспільстві обумовлена їхнім глибоким впливом на всі аспекти людського життя та суспільства в цілому. Сучасні технології не лише змінюють наш спосіб життя, але й ставлять перед нами важливі питання про природу людського буття, етику, свободу та відповідальність. Дана проблема полягає в тому, що саме від нашого відношення залежить наше ж майбутнє як людини, як біологічної, соціальної та духовної істоти. Адже сучасні технології – це не просто інструмент, а потужна сила, котра вимагає усвідомлення, критичного аналізу та відповідального використання.

Мета статті – з філософської точки зору розглянути роль технологій в сучасному суспільстві, їхню подвійну природу та проаналізувати можливі шляхи вирішення та їхнього осмислення.

Методи дослідження – використано загальнонаукові методи формальної логіки (дедукції, індукції, аналогії, аналізу, синтезу, герменевтики), а також історичний та діалектичний методи. **Результати дослідження.** Тема ролі технологій в сучасному суспільстві представляє собою складне і багатогранне явище, яке торкається фундаментальних аспектів людського буття. В статті розглядається подвійна природа технологій: з одного боку, вони є інструментом прогресу, що розширяє межі людських можливостей, а з іншого – вони є джерелом етичних, соціальних і екологічних викликів. Аналізуються основні проблеми, пов'язані із впливом технологій на суспільство, включаючи відчуження, гіперреальність, нерівність та загрозу природі. Пропонуються шляхи вирішення, такі як: розвиток етичного підходу, формування технологічного гуманізму, забезпечення стійкості, освіта та міждисциплінарне співробітництво. Підкреслюється важливість усвідомленого використання технологій, їх орієнтація на гуманістичні цінності та необхідність їхнього гармонійного включення в культуру. Зроблено висновок про те, що майбутнє технологій залежить від відповідальності людини та її здібності поєднувати прогрес із збереженням стійкого та справедливого світу.

Ключові слова: гіперреальність, відчуження, гуманістичні цінності, етика відповідальності, антропогенність.

Актуальність проблеми. Актуальність проблеми ролі технологій в сучасному суспільстві обумовлена їхнім глибоким впливом на всі аспекти людського життя та суспільства в цілому. Сучасні технології не лише змінюють наш спосіб життя, але й ставлять перед нами важливі питання про природу людського буття, етику, свободу та відповідальність. Дана проблема полягає в тому, що саме від нашого відношення залежить наше ж майбутнє як людини, як біологічної, соціальної та духовної істоти. Адже сучасні технології – це не просто інструмент, а потужна сила, котра вимагає усвідомлення, критичного аналізу та відповідального використання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В контексті даного дослідження ми опираємось на концепцію технологічної трансформації А. Маслова [6], принципи технологічного (раціонально-прагматичного) мислення С. Кримського [5], а також на підхід Ю. Пахомова та Ю. Павленка до трактування ціннісних засад, із поглибленим аналізом еволюції духовних цінностей та загальних світоглядних засад, що лежать в основі сучасного розвитку в умовах глобалізації [2]. При аналізі шляхів подолання проблем і ризиків, що можуть створюватися технологіями, орієнтуємось на погляди М. Кісельова, О. Петрунько, Н. Поліщук та інших філософів.

Важливими для вивчення подвійної природи технологій та ризиків їхнього використання є праці Е. Гіденса, Н. Поліщук та М. Панченко. На думку Е. Гіденса, рукотворні ризики неможливо однозначно обрахувати або передбачити їхні наслідки. «Чимдужче наука й технологія втручаються у наше життя, – і роблять це на глобальному рівні. – тим менше ця перспектива контролюється» [1; 27]. Науковці Н. Поліщук та М. Панченко вказують на проблему «технізації свідомості особистості, що витісняє найсвятіші почуття та емоції» [8].

Мета статті – з філософської точки зору розглянути роль технологій в сучасному суспільстві, їхню подвійну природу та проаналізувати можливі шляхи вирішення та їхнього осмислення.

Результати дослідження. Роль технологій в сучасному суспільстві з філософської точки зору можна розглядати як подвійну: з одного боку, технології представляють собою інструмент вивільнення та прогресу, а з іншого – джерело нових викликів і загроз для людського буття. Технології служать засобом реалізації людського потенціалу. Вони полегшують працю, розширюють доступ до знань і створюють нові можливості для самовираження. З філософської точки зору, технології втілюють прагнення людини до подолання обмежень природи та власної кінечності. Мартін Гайдеггер називав технології способом розкриття істини, «настроєм» людини в її взаємодії із світом. Це розкриття породжує нові способи буття, котрі були недоступні раніше.

Наприклад, Інтернет і штучний інтелект дають можливість миттєвого доступу до інформації, руйнуючи бар'єри часу та простору. Вони створюють основу для глобальної комунікації, сприяють демократизації знань і відкривають нові горизонти для творчості.

Однак, технології також ставлять під сумнів традиційні цінності та способи життя. Жан Бодріяр стверджував, що технології створюють «гіпер реальність», в якій межа між реальним і віртуальним розмивається. Це викликає питання про те, що вважати істинним і справжнім у світі, насиченому симулякрами.

Крім того, залежність від технологій може призвести до відчуження людини від природи й самої себе. Автоматизація та штучний інтелект загрожують замінити людську працю, а цифровізація спілкування іноді знецінює живий контакт. Питання про приватність, етику та контроль над технологіями стає все більш гострим.

Філософія технологій акцентує увагу на необхідності критичного осмислення їхньої ролі. Адже ми не просто користувачі технологій, але й їхні творці. Тому важливо задуматись про те, яким чином ми формуємо свою технологічну реальність. І саме етична відповідальність стає ключовим аспектом. Як говорив Ганс Йонас, ми повинні розвивати «етику відповідальності», щоб мінімізувати негативні наслідки технологічного прогресу [3]. Потрібно не просто прагнути до ефективності, але й враховувати гуманістичні цінності, такі як свобода, рівність і гідність.

Технологічний прогрес змінює не лише навколишнє середовище, але й саме сприйняття людиною свого призначення. Виникає необхідність осмислення місця людини, котре вона займає в цій новій реальності, щоб не втратити своєї сутності. З цього приводу дослідник

М. Хилько зауважує, що «вищі духовні цінності повинні регулювати побутові потреби та їх диференціацію. Потрібне нове переосмислення місця людини у світобудові: розглядати людину не як завойовника природи, а як органічну її складову частину» [10; 61].

Таким чином, технології в сучасному суспільстві представляють собою як інструмент емансипації, так і виклик для людського буття. Їхня роль визначається не лише функціональністю, але й нашим відношенням до них. Від того, як ми осмислюємо цей взаємозв'язок, залежить, чи зможуть технології стати справжньою опорою для розвитку людства.

Опираючись на вище викладене, вважаємо, що вирішення проблеми ролі технологій в сучасному суспільстві вимагає комплексного підходу, що включає етичні, моральні, філософські, правові, соціальні та технічні заходи. Даний підхід складається з декількох напрямків, котрі можуть допомогти збалансувати переваги та ризики технологічного прогресу:

1. Розвиток етичного підходу до технологій:

– етика відповідальності: слід використовувати такі підходи, котрі будуть враховувати довгострокові наслідки впровадження технологій. Тут підкреслюється саме важливість створення етики, орієнтованої на збереження людського та природного світу. Свого часу Г. Йонас, використовуючи методологію М. Гайдеггера та ідеї А. Шопенгауера про світ як «волю», надає самому буттю статус вищої цінності або блага і висуває принципи «етики відповідальності» перед цим буттям [3].

– створення регуляторних стандартів: міжнародні організації та держави повинні розробляти етичні кодекси, котрі б регулювали використання штучного інтелекту, біотехнологій та інших інновацій.

2. Формування технологічного гуманізму:

– Антропогенність: технології повинні бути орієнтовані на покращення якості життя людей, а не на їхню заміну. Це передбачає врахування психологічних, соціальних і культурних аспектів при розробці нових рішень. З цього приводу слушну думку зауважує український філософ М. Кісельов, коли говорить що «все більшого поширення набуває точка зору про необхідність переходу від стратегії «підкорення природи» до концепції «виживання» за умов тотального «олюднення» довкілля, від техногенного етапу розвитку цивілізації до антропогенного» [4; 40].

– Збереження людської праці: замість заміни людини машинами слід зосередитись на створенні технологій, які б доповнювали людські можливості, щоб підвищити цінність людської праці.

3. Освіта та філософська рефлексія:

– Технологічне просвітництво: введення освітніх програм з етики технологій, з філософії техніки та з рефлексивно-критичного мислення. Саме рефлексія є «одною з трьох провідних форм людської активності (інші дві – діяльність і комунікація), яка забезпечує не тільки індивідуальний та особистісний розвиток людини, а й соціальний прогрес людства в цілому» [7; 47]. Це допоможе сучасній молоді усвідомлювати ризики та переваги інновацій;

– Популяризація філософії технологій: роздуми про природу технологій, їхній вплив на суспільство та культуру повинні бути доступними широкому загалу задля формування суспільної свідомості. З цього приводу дослідник О. Петрунько говорить про «формування полікультурної освіти», як виклику на запити сьогодення [7; 14].

4. Взаємозв'язок правового поля України та розвитку технологій можна розглядати в контексті взаємного впливу: законодавство регулює впровадження технологій, а технологічний прогрес змушує змінювати та адаптувати нормативно-правові акти:

– Законодавство України формує правове поле для бізнесу, науки та суспільства, сприяючи або стримуючи впровадження інновацій. Є різні напрями розвитку правового поля: по-перше – це захист інтелектуальної власності (Закони «Про авторське право і суміжні права», «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» тощо) мотивують винахідників та підприємців розвивати технології. По-друге – це кібербезпека та цифрові права (Закон «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України») регулює безпечне використання цифрових технологій. Також існує державне стимулювання ІТ-сектору (наприклад, через Дія.City), що сприяє розвитку технологічних стартапів [11; 12; 13].

— Розвиток технологій вимагає оновлення законодавства. Штучний інтелект та автоматизація потребують правового врегулювання відповідальності за дії алгоритмів. Криптовалюти та блокчейн (Закон «Про віртуальні активи») вимагають нового фінансового регулювання. Big Data та персональні дані (Закон «Про захист персональних даних») викликають дискусії щодо приватності [14; 15].

— Швидкість змін у технологіях випереджає юридичні механізми, що призводить до «правових прогалин». Застарілі норми можуть гальмувати інновації (наприклад, жорстке регулювання виробництва дронів та автономного транспорту). І глобалізація потребує гармонізації законодавства з міжнародними стандартами (GDPR, регулювання кіберзлочинності).

5. Розвиток стійких технологій:

— Екологічна стійкість: сучасні технології повинні розроблятися з урахуванням мінімізації шкоди навколишньому середовищу. Наприклад, розвиток відновлюваних джерел енергії та «зеленого» виробництва. Один з українських дослідників М. Хилько наголошує, що «кризові моменти у взаємовідносинах людини з природним середовищем виникають, як це не парадоксально, з посиленням технічної могутності людини. Суспільство продукує на природу свої як позитивні, так і негативні сторони і тим самим багато в чому визначає стан природних екосистем, динаміку їх змін» [10: 59];

— Зниження залежності: прагнення до створення технологій, котрі допомагають людині бути менш залежною від машин, сприяючи її самостійності та самодостатності.

6. Демократизація доступу та прозорість:

— Прозорі алгоритми: компанії, що створюють технології, повинні забезпечувати прозорість алгоритмів і рішень, особливо тих, котрі торкаються соціальних і економічних процесів;

— Доступність технологій: зрівняння можливостей для всіх верств суспільства, задля того, щоб інновації не стали інструментом нерівності.

7. Розвиток діалогу між технологіями та гуманітаріями:

— Інтеграція дисциплін: створення міждисциплінарних груп, що об'єднують б філософів, соціологів, інженерів і програмістів задля врахування різноманіття перспектив. Даний комплексний підхід дозволяє кожній дисципліні (інженерія, екологія, соціологія та ін..) вносити свій унікальний погляд на проблему. Об'єднуючи зусилля, спеціалісти можуть створювати більш цілісні рішення, враховуючи всі аспекти. Адже взаємодія експертів з різних сфер дозволяє генерувати нові ідеї та знаходити інноваційні рішення, котрі були б недоступні під час ізольованої роботи;

— Суспільні обговорення: введення платформ для відкритих дебатов, де громадяни зможуть обговорювати запровадження нових технологій та їхні можливі наслідки. Сучасні психологи говорять про «постнекласичну навігацію суб'єкта, який не тільки аналізує, а й синтезує реальність і закони своєї діяльності» [7; 51].

Реалізація цих засобів вимагає співробітництва на глобальному рівні, залучення суспільства та ясної свідомості того, що технології є не лише інструментом, але й частиною нашого світогляду. Це допоможе віднайти баланс між інноваціями та гуманістичними цінностями, мінімізуючи ризики для всього людства. Як зауважує один з дослідників Н. Поліщук, на сьогодні постає питання необхідності «взаєморозуміння, єднання, а не конфронтації всіх позитивних сил для успішного вирішення глобальних проблем, що стоять перед людством» [9].

Висновки. Як бачимо, технології в сучасному суспільстві відіграють роль як потужного двигуна прогресу, так і джерела нових викликів. Технології стають невід'ємною частиною людського існування, трансформуючи не лише матеріальний світ, але й культурні, соціальні, етичні та духовні аспекти життя. Роль технологій в сучасному суспільстві стає предметом не лише наукового, але й філософського аналізу, оскільки їхній вплив виходить за межі утилітарної користі та торкається фундаментальних аспектів людського існування. Тому, наш головний висновок полягає в тому, що управління технологіями вимагає поєднання етики, усвідомленості та спільних зусиль усіх ланок суспільства. Лише тоді сучасні технології стануть не загрозою, а опорою для розвитку людства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гіденс Е. Нестримний світ: як глобалізація перетворює наше життя. К. : Альтерпес. 2004. 100 с.
2. Пахомов Ю.Н. та ін. Ідентичності та цінності в епоху глобалізації. під ред. акад. НАН України Ю. Н. Пахомова та проф. Ю. В. Павленко. Нац. акад. наук України. К. : Наукова думка, 2013. 601 с.
3. Йонас Г. Принцип відповідальності. У пошуках етики для технологічної цивілізації. Пер. з нім. К. : Лібра, 2001. 400 с.
4. Кисельов М.М. Феномен діяльності в реаліях сьогодення. *Філософія. Антропологія. Екологія: Альманах. Вип. 1*. К.: Стилос, 2000. С. 45.
5. Кримський С.Б. Запити філософських смислів. Київ : Вид. ПАРАПАН, 2003. 240 с.
6. Маслов А.О. Інформаційна економіка: становлення, структура та теоретичне осмислення : монографія. Київ : Аграр Медіа Груп, 2012. 432 с.
7. Петрунко О.В. Молодь та інноваційні технології: перспективи і ризики взаємодії : методичний посібник. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2013. 84 с.
8. Поліщук Н.В., Панченко М.С. Науково-технічний прогрес і духовно-моральне становлення молоді. URL : http://perspektyvy.pdpu.od.ua/1_2014/18.pdf
9. Поліщук Н. В. Філософська актуальність проблеми «Людина і Всесвіт» та перспективи майбутнього людства в епоху інформаційно-високотехнологічного прогресу ХХІ століття. *Нова парадигма. Вип. 117*. 2013. С. 42-55.
10. Хилько М. Екологічна криза у філософсько-етичному вимірі. *Філософська думка. № 3*. 2000. С. 59-67.
11. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 01.12.2022 № 2811-IX: станом на 15.11.2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20/> (дата звернення: 01.02.2025).
12. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі: Закон України від 15.12.1993 № 3687-XII: станом на 31.12.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3687-12/> (дата звернення: 01.02.2025).
13. Про основні засади забезпечення кібербезпеки України: Закон України від 05.10.2017 № 2163-VIII: станом на 28.06.2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19/> (дата звернення: 01.02.2025).
14. Про віртуальні активи: Закон України від 17.02.2022 № 2074-IX: станом на 15.11.2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20/> (дата звернення: 01.02.2025).
15. Про захист персональних даних: Закон України від 01.06.2010 № 2297-V: станом на 18.01.2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17/> (дата звернення: 01.02.2025).

REFERENCES

1. Hidens E. (2004) Nestrymnyi svit: yak hlobalizatsiia peretvoriuie nashe zhyttia. [Runaway World: How Globalization is Reshaping Our Lives] K. : Alterpes. 2004. 100 s. [in Ukrainian].
2. Pakhomov Yu. N. ta in. (2013) Identychnosti ta tsinnosti v epokhu hlobalizatsii. [Identities and Values in the Era of Globalization] pid red. akad. NAN Ukrainy Yu. N. Pakhomova ta prof. Yu. V. Pavlenko. Nats. akad. nauk Ukrainy. K. : Naukova dumka, 2013. 601 s. [in Ukrainian].
3. Yonas H. (2001) Pryntsyp vidpovidalnosti. U poshukakh etyky dlia tekhnolohichnoi tsyvilizatsii. [The Principle of Responsibility: In Search of an Ethics for the Technological Civilization] Per. z nim. K. : Libra, 2001. 400 s. [in Ukrainian].
4. Kyselov M.M. (2000) Fenomen diialnosti v realiiakh sohodennia. [The Phenomenon of Activity in Contemporary Realities] Filosofiia. Antropolohiia. Ekolohiia: Almanakh. Vyp. 1. K.: Stylos, 2000. S. 45 [in Ukrainian].
5. Krymskyi S.B. (2003) Zapyty filosofskykh smysliv. [Queries of Philosophical Meanings] Kyiv : Vyd. PARAPAN, 2003. 240 s. [in Ukrainian].
6. Maslov A.O. (2012) Informatsiina ekonomika: stanovlennia, struktura ta teoretychne osmyslennia : monohrafiia. [Information Economy: Formation, Structure, and Theoretical Understanding] Kyiv : Ahrar Media Hrup, 2012. 432 s. [in Ukrainian].
7. Petrunko O.V. (2013) Molod ta innovatsiini tekhnolohii: perspektyvy i ryzyky vzaiemodii : metodychnyi posibnyk. [Youth and Innovative Technologies: Prospects and Risks of Interaction] Kirovohrad : Imeks-LTD, 2013. 84 s. [in Ukrainian].

8. Polishchuk N.V., Panchenko M.S. (2014) Naukovo-tekhichniy prohres i dukhovno-moralne stanovlennia molodi. [Scientific and Technological Progress and Spiritual-Moral Development of Youth] URI:http://perspektyvy.pdpu.od.ua/1_2014/18.pdf

9. Polishchuk N. V. (2013) Filosofska aktualnist problemy «Liudyna i Vsesvit» ta perspektyvy maibutnoho liudstva v epokhu informatsiino-vysokotekhnolohichnoho prohresu XXI stolittia. [Philosophical Relevance of the Problem "Human and Universe" and Prospects for Humanity in the Era of Information-High-Tech Progress of the 21st Century] Nova paradyhma. Vyp. 117. 2013. S. 42-55 [in Ukrainian].

10. Khylyko M. (2000) Ekolohichna kryza u filosofsko-etychnomu vymiri. [Ecological Crisis in Philosophical-Ethical Dimension] Filosofska dumka. №3. 2000. S. 59-67. [in Ukrainian]

11. Pro avtorske pravo i sumizhni prava (2024) [On Copyright and Related Rights]: Zakon Ukrainy vid 01.12.2022 № 2811-IX: stanom na 15.11.2024 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20/> (data zvernennia: 01.02.2025).

12. Pro okhoronu prav na vynakhody i korysni modeli [On Protection of Rights to Inventions and Utility Models]: Zakon Ukrainy vid 15.12.1993 № 3687-XII: stanom na 31.12.2023 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3687-12/> (data zvernennia: 01.02.2025) [in Ukrainian].

13. Pro osnovni zasady zabezpechennia kiberbezpeky Ukrainy (2024) [On the Basic Principles of Cybersecurity in Ukraine]: Zakon Ukrainy vid 05.10.2017 № 2163-VIII: stanom na 28.06.2024 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19/> (data zvernennia: 01.02.2025). [in Ukrainian].

14. Pro virtualni aktyvy (2024) [On Virtual Assets]: Zakon Ukrainy vid 17.02.2022 № 2074-IX: stanom na 15.11.2024 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20/> (data zvernennia: 01.02.2025) [in Ukrainian].

15. Pro zakhyst personalnykh danykh (2025) [On Personal Data Protection]: Zakon Ukrainy vid 01.06.2010 № 2297-V: stanom na 18.01.2025 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17/> (data zvernennia: 01.02.2025) [in Ukrainian].

Melnik Yurii Mykolaiovych

Ph.D, Associate Professor at the Department of Philosophy and Law
Odesa National University of Technology
112, Kanatna str., Odesa, Ukraine
orcid.org/0000-0001-7020-842X

Todorova Svitlana Mykolaivna

Ph.D, Associate Professor at the Department of Philosophy and Law
Odesa National University of Technology
112, Kanatna str., Odesa, Ukraine
orcid.org/0000-0001-8606-3018

Shevchenko Hanna Anatoliivna

Ph.D, Associate Professor at the Department of Philosophy and Law
Odesa National University of Technology
112, Kanatna str., Odesa, Ukraine
orcid.org/0000-0002-3613-7303

THE ROLE OF TECHNOLOGY IN MODERN SOCIETY: PHILOSOPHICAL AND LEGAL ASPECT

Actuality of theme. The relevance of the problem of the role of technologies in modern society is due to their profound impact on all aspects of human life and society as a whole. Modern technologies not only change the way we live, but also pose important questions about the nature of human existence, ethics, freedom and responsibility. This problem lies in the fact that our future as a human being, as a biological, social, and spiritual being, depends on our attitude. After all, modern technology is not just a tool, but a powerful force that requires awareness, critical analysis,

and responsible use. **The purpose of the article** – from a philosophical point of view, consider the role of technology in modern society, its dual nature, and analyze possible solutions and their understanding. **Research methods** – general scientific methods of formal logic (deduction, induction, analogy, analysis, synthesis, hermeneutics), as well as historical and dialectical methods, were used. **Research results.** The topic of the role of technology in modern society is a complex and multifaceted phenomenon that touches on fundamental aspects of human existence. The article examines the dual nature of technologies: on the one hand, they are a tool of progress that expands the boundaries of human possibilities, and of the other, they are a source of ethical, social, and environmental challenges. Analyzes key issues related to the impact of technology on society, including alienation, hyper reality, inequality, and threats to nature. Solutions are proposed, such as: developing an ethical approach, forming technological humanism, ensuring sustainability, education and interdisciplinary cooperation. The importance of the conscious use of technologies, their orientation towards humanistic values and the need for their harmonious inclusion in culture is emphasized. It is concluded that the future of technology depends on human responsibility and their ability to combine progress with the preservation of a sustainable and just world.

Key words: hyperreality, alienation, humanistic values, ethics of responsibility, anthropogenicity.